

DUPĂ DOUĂZECI (ȘI MAI BINE) DE ANI

OAMENI ȘI ȘOARECI de John Steinbeck. Traducerea: Profira Sadoveanu și Sima Zamfir • **TEATRUL DRAMATIC DIN GALAȚI** • Data premierei: 12 februarie 1993 • Regia: Victor Moldovan • Scenografia: Gabriela Bondărescu Catargiu • Distribuția: George Serbina (George), Stelian Stancu (Lennie), Cătălin Tudor Manea (Curley), Tamara Constantinescu (Soția lui), Aurelian Georgescu (Slim), Gabriel Constantinescu (Candy), Petrică Păpușă (Carlson).

În urmă cu mulți ani, Alexandru Finți a montat la Naționalul din București **Oameni și șoareci** de Steinbeck. Era un spectacol bun, serios, jucat multă vreme cu succes și care oferea, la nivelul distribuției, o surpriză mult (și entuziast) comentată la data premierei. Florin Piersic părea pentru un moment rolurile de june-prim cu care se impusese, la care părea condamnat pe viață (și a cam fost, de altfel), pentru un **contre-emploi**: Lennie, gigantul cu suflet (și, din păcate, cu minte) de copil, un năpăstuit al vieții și nu un învingător cu plete blonde și priviri seducătoare.

În spectacolul de atunci, de la București, Victor Moldovan juca rolul Curley: în spectacolul de acum, de la Galați, și-a asumat rolul regizorului. De fapt, asta și pare să-și fi propus: un **remake**, deci o refacere a versiunii scenice de atunci. Noua imagine se suprapune destul de corect celei vechi, așa cum ne-o amintim, deci inevitabil estompată de trecerea anilor. A face un remake nu este un păcat, necazul începe însă acolo unde și imaginea autorului montării pare a fi – ca și a noastră – ușor estompată. De aceea, liniile de forță sînt trasate corect, dar le lipsește tocmai forța, elementele care creează atmosfera nu lipsesc, și totuși atmosfera lipsește, nimic nu e chiar rău, nimic nu e chiar bine.

Adevărul este că nici din punctul de vedere al interpretării forțele care intră în joc nu sînt aceleași. Dacă George Serbina are datele interioare ale personajului – căldura aspră, nesentimentală a lui George – și reușește să le transmită expresiv, esențializat, nu același lucru se poate spune despre Stelian Stancu, deținător doar al datelor exterioare – masivitatea, adică – presupuse de eroul său, Lennie. Or, este important pentru acest spectacol, pentru această piesă, ca interpretarea

© Moment din **Oameni și șoareci** de J. Steinbeck, Teatrul Dramatic din Galați

celor două personaje să se situeze în echilibru de forțe, ele fiind ipostaze ale unei imagini unice a umanității ultragiutate, neliniștite, încercînd să supraviețuiască într-o ambianță ostilă, în care pot avea speranțe, dar nu și șanse. Ceilalți interpreți se situează în zona evoluțiilor corecte, dacă nu foarte semnificative, cu o

rezervă, totuși, în cazul Tamarei Constantinescu și al lui Cătălin Tudor Manea, a căror lipsă de experiență scenică se traduce mai curînd prin rigiditate, prin neîndemînare decît prin propețime.

CRISTINA DUMITRESCU

RĂUL VEACULUI – ORI AL VEACURILOR?...

TIMON DIN ATENA de William Shakespeare. În românește de Dan Duțescu și Leon Levițchi • **TEATRUL DRAMATIC DIN GALAȚI** • Data premierei: 5 iunie 1993 • Regia: Gheorghe Milețianu • Scenografia: Gabriela Bondărescu-Catargiu • Coloana sonoră: Simona Tudor • Distribuția: Mihai Mihail (Timon), Cătălin Tudor Manea (Lucius, Trimisul unui creditor, Un țilhar), Petre Păpușă (Lucullus, Trimisul unui creditor, Un țilhar), Gheorghe V. Gheorghe (Apemantus), Marcel Hîrjoghe (Sempronius, Venditius, Servitorul lui Venditius), Stelian Stancu (Aicibiade), Grig Dristaru (Fiavius), George Serbina (Poetul, Trimisul unui creditor), Gabriel Constantinescu (Pictorul, Trimisul unui creditor), Eugen Popescu Cosmin (Giuvaerghiul, Flaminius, Un senator), Aurelian Georgescu (Negustorul, Servilius, Un senator), Vasile Dănilă (Caphis), Tamara Constantinescu (O doamnă, Timandra), Svetlana Friptu (O doamnă, Phrynia).

E aproape cert că Shakespeare n-a împrumutat materialul literar pentru **Timon din Atena** de la un scriitor anterior, deși vreo lucrare precedentă i-ar fi putut furniza sursa de inspirație. Se acceptă, în genere, că referirea lui Plutarh la acest personaj, vestit în antichitatea elină, a fost decisivă în alegerea eroului și a subiectului care, în linii generale, era gata scris de chiar biografia atestată documentar a aristocratului atenian din secolul V î.e.n. Era un om mărinos, inconștient, ori nepăsător. Și-a risipit averea, dăruind-o. Avea cultul prieteniei. Vedea lumea ca o horă incontinentă a amicitiei. În spectacolul gălățean, această indiferență, aproape frivolă, față de bunul propriu și această viziune idilică, lipsită de orice precauție, sînt desenate cu umor fin pe o zare întunecată.

Dacă n-ar fi sărăcit brusc și dacă nu ar fi căzut într-o mizantropie sălbatică, probabil că nu i s-ar fi dus vestea. Contemporanii l-au admirat, l-au perceput ca pe o curiozitate, totuși remarcînd că refuză ajutorul prietenilor, că își folosește rău (chiar împotriva propriei patrii) aurul găsit din

întimplare și că nu acceptă nici apostazia tardivă a cetății, ce recunoaște, pînă la urmă – sincer ori ipocrit – că a greșit față de el. A impresionat moartea sa în singurătate, la marginea mării, învăluit în trufia rea a singularității și în ură. Căci Timon, cunoscînd partea umbră a lumii, vînzarea de către prieteni, înautenticitatea sentimentelor, puterea nefastă a aurului corupător a prefăcut deznădejdea în ură față de întregul univers și chiar față de sine însuși. Interpretul eroului shakespearian, Mihai Mihail, a relevat reușit – prin postura adversă oricărei apropieri, prin glasul minios și imprecaziile spumegătoare – această degradare a unei personalități pînă la anihilarea de sine. Dar cum nu e, în substanța alegorică a piesei, numai ură și dispreț față de toți și toate, ci și o diatribă teribilă împotriva nedreptății, precum și o înălțătoare durere, o uimitoare consecvență de caracter și o contestare gravă a relilor așezări ale relațiilor interumane, victimizarea eroului și clamarea împotriva altora au și mărșăle. Ea nu a apărut în montarea de care vorbim. Tudor Vlanu găsea și în această lucrare a geniului titanismul eroilor renașterii, el trăgînd o linie de unire între Timon, Lear și Coriolan.

Shakespeare a edificat în drama de față un amplu apolog moral. L-a scris „cu un profund interes pentru subiectul dat” (Edward Dowden), „îuind lucrurile în serios de la început pînă la sfîrșit” (William Hazlitt). Și, deși personajele de plan secund nu au o importanță caracteristică, luminează și ele aspecte însemnate ale convingerii etice a autorului. Cincul filosof Apemantus, grosolan și cîrtitor, e și el mizantrop, fiind însă doar o umbră a lui Timon; în nihilismul său steril nu folosește motivația ce-l justifică pe dezamăgitul nobil. Această trăsătură l-a fost accentuată de interpretul actual, Gheorghe V. Gheorghe. Dar minimalizarea deliberată și ostentativă, prin modul de situare în ungherele scenei, intrări furișe și caricaturizare mărunță, l-a marginalizat pe Apemantus și a redus tensiunea discuțiilor pe care le poartă. Alciabiade, militarul mînat de o vindictă personală dar și de dorința de a pedepsi nedreptatea ce l-a lovit pe prietenul său Timon, vine prea tîrziu – ca și Fortinbras în Hamlet. El încununează apologul cu un regret în plus. Și cu o remușcare. Însă și cu o preamărire a unei virtuți supreme, de care va trebui să se pomenească în veac. l-a dat statura cuvenită, starea necesară, afirmarea, negarea, descumpănirile potrivite cu firea lui, Stellan Stancu. Ce-l reduce din portanță e armata cu care vine și care

pare scăpată dintr-un lagăr de dezertori echipați cu ce-au apucat de la paznici. Comandantul unei asemenea oști de strînsură îi scade autoritatea.

Cum era Timon ca vîrstă? După unii comentatori – și după textul piesei, oarecum tînăr. Îi plăceau ospețele generoase. Petrecerea. Era galant cu oarece curtezane. A și fost înfățișat astfel, pe scenă. Dar va suferi o îmbătrînire bruscă (în codrul sugestiv prezentat de scenografa Gabriela Bondărescu-Catargiu), marcată și de înțeleptirea dramatică în urma nenorocirilor. Reprezentarea a găsit echivalențele artistice nimerite pentru acest salt în timp. Criticată de unii comentatori pentru absența unui moment de tranziție de la o stare la alta, opera îmi pare mie a avea o expunere netă a faptelor, în simetrie studiate și gîndire echilibrată, cu crescendo-uri ale vioșiei, ale dezamăgirii (cînd Timon își tratează oaspeții feloni cu zoaie fierbinți, în oale de tinichea) și cu o culminație înălțătoare, ce îi dau grandoarea unei simfonii tulburătoare în trei mișcări (nu în două, cum s-ar părea) pe tema nestatorniciei lucrurilor omenești. E o temă eternă. Regizorul Gheorghe Milețianu i s-a părut că e, normal, și modernă. A epurat decorul de localizări și amănunte. A dat îmbrăcămintei elemente ce aduc umanitatea descrisă în sfera vieții actuale. A creat – în parte – impresia de azi, deși n-a putut obliga toate sonurile piesei să fie și ale zilei. Dar unul din dialogurile consacrate adevăratului Timon de Lucian din Samosata, după cam șase sute de ani, a fost propus pentru a ne vorbi despre acela ca despre un exemplar profitabil pentru contemporani. Iar înaintea lui

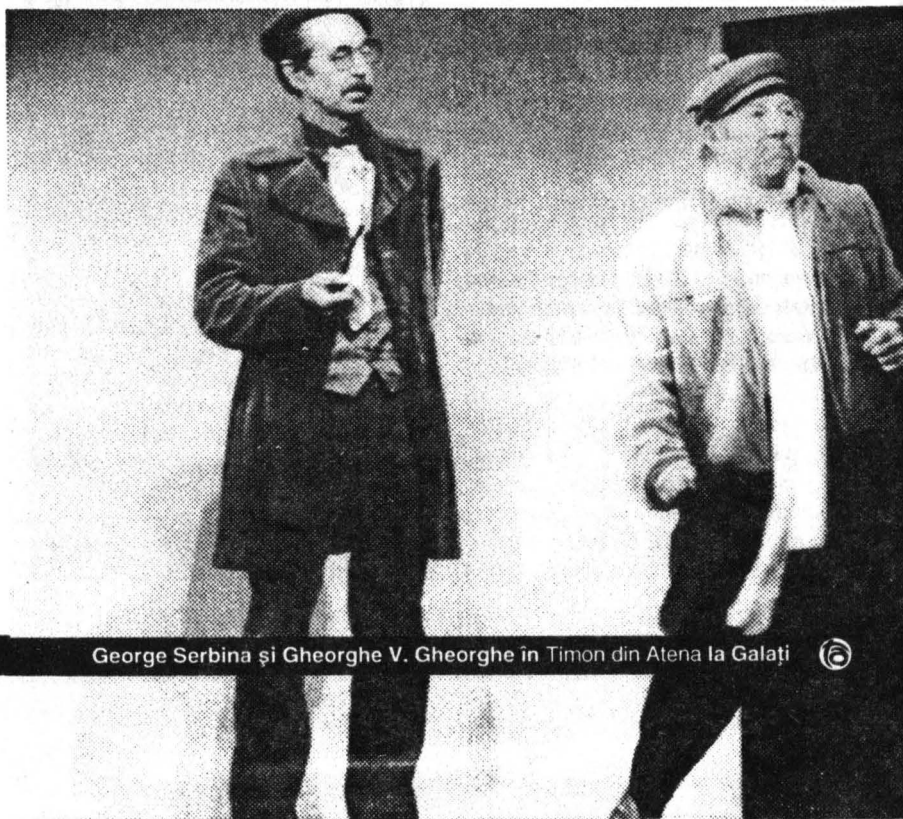
Lucian, Plutarh (în Viața lui Marc Antoniu și în Morala) s-a ocupat de asemenea de Timon pentru a-i explica gestul ca pe o răzvrătire împotriva in Justiției ce l-a năpăstuit. La 1608 (probabil), Shakespeare, matur și adînc cercetător al stărilor din vremea sa, îl evoca pentru a-și manifesta propriu-i dispreț pentru decăderea moravurilor prin puterea malefică a aurului și prin înlocuirea relațiilor firești cu legături pervertite de interese calpe. El elogia revolta lui Timon. Regizorul actual al piesei își are poate îndreptățirea sa de a o implanta într-un reper curent al veșniciei ei.

Nu îndestulător finalizată scenic această intenție (și din cauza unor interpreți prea grăbiți să-și spună rolul ori să divulge predispozițiile personajelor prin mijloace schematice), ea a contribuit, totuși, la perceperea cu interes a tentativei. Eleganța montării și stilizarea cadrului au sensibilizat publicul. Ca și aparițiile, corespunzătoare stilului adoptat, ale unor servitori fideli (Grig Dristaru, Aurelian Georgescu), a unui senator impozant dar felon (Eugen Popescu-Cosmin), a unui client al casei – Sempronius – de o poltronerie merituos ridiculizată (Marcel Hirjoghe).

Oricum, ceva din răscolirea lui Timon ajunge pînă la noi: „Credință, pace, adevăr, dreptate/ Cinstire-a casei, somn, prietășug/ Moravuri, școală, taine, meserii/ Dregătorii, șart, datini, legi vă-ntoarceți/ Asupra voastră/ Haosul trăiască!”.

Nu doar nechibzuiala l-a învins, ci altceva, mai rău, de necuprins...

VALENTIN SILVESTRU

George Serbina și Gheorghe V. Gheorghe în Timon din Atena la Galați

